

ASSITEJ

lasten- ja nuorten-
teatterijärjestö

JÄSENLEHTI 2020 – 2021

Vetoapua toisistamme pandemian keskelle

Tanja Turpeinen

Maaliskuussa 2020 rysäyksellä alkanut koronapandemia pakotti Suomen Assitejn, kuten monen muunkin, sopeutumaan uusiin sääntöihin ja vallitseviin oloihin. Kansainvälinen lasten ja nuorten esittävän taiteen Bravo!-festivaali peruttiin maaliskuussa 2020 kaksi päivää ennen avajaisia. Assitejn toimisto siirtyi Iso Robalta ruokapöytien ääreen ja Bravo!-festivaali lopulta vuodelle eteenpäin. Ensimmäiset viikot menivät kaaoksen hallinnan merkeissä ja kuumaisesti koronauutisia seurailen. Viikot tuntuivat ajallisesti tihtyneiltä ja tapahtumarikkailta, vaikka suurin osa päivästä kului kotona neljän seinän sisällä.

Festivaalin peruminen ja uudelleen työarkeen sopeutuminen sujui kuitenkin yllättävän saumattomasti. Kaikki Bravo!-festivaalissa mukana olleet yhteistyötahot olivat valmiita venyämään ajoittain epävarmassa ilmapiirissä. Etäyhteydet otettiin myös nopeasti käyttöön ja sosiaalisen median kanavat täyttyivät erilaisilla sisällöillä. Oli hämmentävä ja mielenkiintoinen kokemus osallistua Zoom-tapaamiseen, jossa oli yli 140 osanottajaa ympäri maailmaa. Osa eli iltaa ulkosalla Havannassa ja toiset istuivat kirjahyllyjen edessä kotitöimistössä tai loikoilivat sängyissään.

Koronapandemia on toki ahdistanut ja lisännyt työmäärää, mutta myös korostanut solidaarisuuden ja yhteistyön merkitystä. Se, ettemme ole voineet kokoontua fyysisesti samaan paikkaan ei ole tarkoittanut yhteistyön loppumista, vaan ihmisillä on ollut tarve kokoontua, jakaa tuntejaan ja yhdistää voimiaan myös yli oman maan rajojen. Assitejn toiminnan yksi kulmakivistä on ollut kansainvälisyys ja vuoden 2020 piti olla erityisen vilkas kansainvälisen

yhteistyön vuosi. Pohjois- ja Baltian maiden ASSITEJ-verkoston oli tarkoitus kokoontua maaliskuussa Bravo!-festivaalin aikoihin Helsingissä ja lokakuussa Tallinnassa NAKS-festivaalilla. Molemmat tapaamiset siirtyivät kuitenkin Zoom-alustalle ja festivaalit seuraavaan vuoteen. Koronan takia vuodelle siirrettiin myös Tokion MIRAI-festivaali ja sen yhteydessä oleva kansainvälisen ASSITEJ:n maailmankongressi.

Kaiken kaikkiaan, pienestä digiyhteydestä huolimatta, etäyhteyksin toteutettu kansainvälinen yhteistyö on ollut hedelmällistä ja tuonut esille, että ihmiset eivät halua sulkeutua poteroihinsa, vaan toimia yhdessä. Sama tunne on tullut myös Assitejn omista kotimaisista etäkahvituokioista. Ne ovat madaltaneet jäsenten kynnystä osallistua Assitejn toimintaan ja olo kahvien jälkeen on ollut virkistynyt ja motivoitunut. Jonkinlainen lähi- ja etäosallistumista yhdistelevä hybridimalli lienee siis tullut jäädäkseen Assitejn jäsenyöhön.

Marraskuun harmaudessa etätöimistössä tätä palstaa kirjoittaessa odotan malttamattomana koronavapaata elämää ja sitä, että hyvillä mielin voin katsoa esityksiä täpötäysissä saleissa tai käydä festareilla Norjassa. Koronatilanne väsyttää ja vielä pitäisi silti jaksaa. Varsinkin koronan alkuvaiheessa ihmisten kekseliäisyys ja halu piristää toistensa arkea yllätti minut. Muistutankin itseäni ja myös teitä lehden lukijoita, että noita solidaarisuuden osoituksia ja pyrkimystä yhteistyöhön tarvitaan koronatalvena enemmän kuin koskaan!

*Yhteisöllisin terveisin,
Tanja Turpeinen*

Nuoret kokijoina teatterissa

Olen saanut viimeisen kolmen vuoden aikana olla mukana valtakunnallisessa Taide-testaajat-hankkeessa, joka on vienyt joka vuosi noin 60 000 kahdeksaluokkalaista ja heidän noin 5000 opettajaansa kokemaan taidetta teattereihin, museoihin ja muihin taideinstituutioihin. Myös monet Assitejn jäseneteatterit ovat ottaneet hankkeen kautta vastaan nuoria teatterikävijöitä. Meillä Tanssiteatteri Hurjaruuthissa on käynyt tuhansia kahdeksaluokkalaista katsomassa Talvisirkusta niin pääkaupunkiseudulta kuin Karigasniemeltä asti.

Taidetestaajien nettisivulta voi lukea nuorten jättämiä arvioita näkemästään taiteesta. Niitä on todella hauskaa ja mielenkiintoista lukea. Sanalliset arviot myös kertovat, millaisia monia merkityksiä ja oivalluksia valtakunnallinen taidevierailu voi nuorelle tuottaa (vai mitä sanotte kommentteista "Hotteja kokkolalaisia!", "Esitys oli todella taitavasti toteutettu", "Olin ennakkoluuloinen, mutta esitys oli hyvä" ja "[Yleisökeskustelussa] kävi ilmi, että kaikilla olisi mahdollisuus sirkusalaan, aika siistiä").

Ensimmäisen kerran, kun Taidetestaajat saapuivat Talvisirkukseen syksyllä 2018, minä ja teatterimme tuottaja Kaisa jouduimme piiloutumaan hetkeksi verhoihin nyyhkimään. Oli koskettavaa seurata nuoria, jotka käsi poskella tuijottivat kansainvälisiä esiintyjiä tekemässä työtään. Totta kai joukossa oli myös niitä, joita esitys ei olisi voinut vähempää kiinnostaa ja joille reissun kohokohta oli varmasti päästä hampurilaiselle Helsingin keskustaan. Ja on Taidetestaajissa hankkeena toki paljon kehitettävää, kuten projektista tehdyt tutkimukset ovat osoittaneet. Se on kuitenkin maamme historian suurimpia hankkeita, joka on tehnyt taiteesta tasa-arvoisesti saavutettavaa yhdelle ikäluokalle.

Ehkä itsekin pikkulapsikatsojiin enemmän tottuneena jännitin yläasteikäistä yleisöä etukäteen hieman. Miten niiden kanssa ollaan? Entä jos ne huutelee? Pelot osoittautuivat turhaksi – nuoret ovat ihania, vaikka eivät aina taputtaisi lopussa taiteilijoiden toivomalla tavalla.

Itselleni vaikuttavimpia ovat olleet hetket esityksen jälkeen, kun olen ollut moikkamassa nuoria ulko-ovella. Hetket, jolloin kasiluokkalainen toisensa jälkeen ottaa lakin pois päästä, katsoo silmiin ja sanoo "kiitti, tosi hieno esitys."

Pisko Aunola

Kirjoittaja on Suomen Assitej ry:n puheenjohtaja ja Tanssiteatteri Hurjaruuthin markkinointipäällikkö ja yleisötyövastaava

P.S. Tervetuloa mukaan Assitejn aktiiviseen toimintaan uudet ja vanhat jäsenet! Vuonna 2021 käydään jälleen tärkeät kuntavaalit - pidetään silloinkin lapsille ja nuorille suunnatun esittävän taiteen lippua korkealla.

Pisko Aunola

Suomen Assitejn puheenjohtajat:

Anu Saari
Seppo-Ilmari Siitonen
Nena Stenius
Maire Saure
Raija-Liisa Seilo
Marjaana Castrén
Lotta Vaulo
Katariina Metsälampi
Lotta Nevalainen
Satu Paavola
Jukka Ruotsalainen
Irina Pulkka
Nina Jääskeläinen
Kati Keskihannu
Pisko Aunola

SUOMEN ASSITEJ RY
c/o Teatteri ILMI Ö.
Iso Roobertinkatu 10 B 20
00180 Helsinki

www.assitej.fi
www.bravofestivaali.fi
info@assitejfi.org
puh. +358 (0)44 086 6355

Kansikuva on Kompani Giraffin esityksestä Tvärslöjd.
Kuva: Jose Figueroa

Sateenkaarisensitiivisyys lapsille suunnatussa tanssiesityksessä

Tässä artikkelissa kerron kehittämishankkeestani, joka käsitteli sateenkaarisensitiivisyyttä lapsille suunnatussa tanssiesityksessä. Kehittämishanke oli osa Turun AMK:n Master Schoolin ylemmän ammattikorkeakoulun Taiteen uudet kontekstit -koulutusohjelman opintojani. Kirjoitin kehittämishankkeesta opinnäytetyön *Leijona tulirenaan läpi hyppäsi ja siitä selvisi – sateenkaarisensitiivisyys lapsille suunnatussa tanssiesityksessä*.

Kohti sateenkaarisensitiivistä työkentelyä

Opinnäytetyöni keskiössä oli sateenkaariperheiden sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen yhdenvertainen oikeus näkyvyyteen, osallisuuteen ja vaikuttamiseen lapsille suunnatun tanssitaiteen kontekstissa. Tarpeeni

puuttua näkymättömyyden ilmiöön heräsi, kun havaitsin, että lapsille suunnatujen tanssiesitysten käsikirjoitetuissa roolihahmoissa näkyy erittäin vähän sateenkaariperheitä ja sukupuoleltaan moninaisia ihmisiä. Viimeisen kymmenen vuoden aikana olen käynyt katsomassa kymmeniä lapsille suunnattuja tanssi-, sirkus- ja teatteriesityksiä Helsingissä ja muutamilla muilla paikkakunnilla Suomessa. En ole nähnyt yhdessäkään esityksessä käsikirjoitettua sukupuolivähemmistöön kuuluvaa roolihenkilöä tai sateenkaariperhettä. Tämä tarkoittaa minulle sateenkaariperheen vanhempana, etten minä, eikä lapseni, ole nähnyt tanssiesityksien esittävän omaa perhemuotoani.

Vaikka sateenkaarevuutta ei ole havaintojeni mukaan useinkaan kirjoitettu selväksi lapsille suunnatujen tanssiesitysten kuvastossa, sateenkaari vähem-

mistöjä on esittävässä taiteessa tekijöinä siinä missä yhteiskunnan muillakin aloilla. Sateenkaariemoja on havaittavissa enenevässä määrin nuorille ja aikuisille suunnatuissa esittävän taiteen teoksissa. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeudet ovat olleet avoimesti keskustelun aiheena suomalaisessa yhteiskunnassa viime vuosikymmeninä ja oikeuksia on monelta osin saatu parannettua. Perheiden ja yksilöiden monimuotoisuutta nostetaan koko ajan enemmän esiin monilla lastenkulttuurin alueilla, kuten lastenkirjallisuudessa ja elokuvataiteessa.

Opinnäytetyössäni keskityin omaan alaani, tanssitaiteeseen, ja käytin esimerkkinä *Tanssiva satuhetki* -teosta, jonka parissa olen työskennellyt useita vuosia. Minulle on tärkeää tarkastella taiteen tekemistä ja lopputuloksia inklusiivisuuden, saavutettavuuden ja

ihmisen kaikenlaisen moninaisuuden näkökulmista. Rajasin opinnäytetyöni keskittymään sateenkaarisensitiivisyyteen. Puhuessani sateenkaarisensitiivisyydestä, tarkoitan ymmärrystä sukupuolen, seksuaalisen suuntautumisen ja perheiden moninaisuudesta, kykyä hahmottaa moninaisuuden merkitys ihmisen toimijuuteen sekä moninaisuuden huomioonottamista omassa toiminnassa. Käytän tässä artikkelissa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen perheistä sanaa sateenkaariperhe. Suomen kieleen sana vakiintui viimeistään, kun vuonna 1996 perustettiin Sateenkaariperheet ry. Kaikki määritelmään sisältyvät yksilöt eivät kuitenkaan koe perhettään sateenkaariperheeksi tai halua käyttää perheestään sanaa sateenkaariperhe. (Jämsä 2008, 26-27.)

Rajasin opinnäytetyöni koskemaan lapsille suunnattuja tanssiesityksiä. Puhuessani lapsille suunnatussa tanssiesityksestä tarkoitan nykytanssikäsityksen alle ja lähelle lukeutuvia esityksiä, kuten improvisaatio, uusi tanssi, yhteisötanssi, osallistava esitys ja tanssiteatteri. Tanssivan satuhetken yhteydessä puhun roolihenkilöistä ja käsikirjoituksesta. Käsikirjoituksella tarkoitan työryhmän yhdessä luomia suuntia ja ajatuksia, jotka ohjaavat improvisaatiota ja esitystilannetta. Roolihenkilöistä puhuessani tarkoitan esiintyviä ihmisiä. Ajattelen, että toteutamassani tanssitaiteessa ihminen esiintyy omana itsenään ja kuitenkin esille kohotettuna teoksen osana. Pysin erottamaan esiintyvän ihmisen yksityisestä ihmisestä käyttämällä ilmaisua roolihenkilö. Ajatukseni sateenkaarisensitiivisistä työskentelystä ovat sovellettavissa mille tahansa tanssin ja esittävän taiteen alalle.

Kokemukseni mukaan lapsille suunnatuissa esityksissä toistuu usein kuvasto, jossa vain valkoiset, heterot, binääriset sukupuolet ja heteroydinperheet ovat esillä. Tällainen kuvasto ei anna lapsille ja nuorille esikuvia sateenkaariperheistä tai sukupuolen moninaisuudesta ja pitää ihmisen moninaisuuden näkymättömänä. Uskon, että tanssiesityksissä ei haluta tuottaa lapselle outouden kokemusta omasta itsestään tai omasta perheestään. Mielestäni lapsille suunnatun tanssitaiteen kentälle tarvitaan enemmän esimerkkejä sateenkaarisensitiivisistä käytännöistä, kannustusta ajatusmaailman normien laajentamiseen sekä tietoa yksilöiden ja perheiden monimuotoisuudesta.

Ulkopuolelle uhkaavat jäädä tällä hetkellä kaikki ne, jotka eivät mahdu stereotyyppiseen nais- tai miestanssi-

jan rooliin, eivät liiku odotetulla tavalla tai kuulu kahden heterovanhemman perheeseen. Toiseutetuksi tuleminen voi aiheuttaa vähemmistöstressiä. Vähemmistöstressi on krooninen stressitila. Se syntyy muun muassa ympäristön sukupuoli- ja hetero-oletuksista, erilaisuuden tunteista, toiseuden kokemuksesta, sosiaalisesta leimautumisesta sekä kiusatuksi tuleminen ja väkivallan kokemuksista. Vähemmistöstressi voi vaikuttaa kielteisesti sekä fyysiseen että psyykkiseen terveyteen ja hyvinvointiin. (Seta ry 2020.)

Lähdekirjallisuutena käyttämäni *Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville* tarjosi laajan katsauksen sateenkaariperheiden omista kokemuksista palveluiden käyttäjinä, sekä antoi vinkkejä sateenkaariperheiden kohtaamiseen eri palveluissa. Yksi kirjan taustalla olevan tutkimuksen tuloksista on, että yli 10% sateenkaariperheiden vanhemmista kertoo jättäneensä syrjinnän pelon takia käyttämättä terveys- ja sosiaalialan palveluita ja 23% kertoo selvittäneensä etukäteen palveluntarjoajan mahdollista ennakkoluuloisuutta (Jämsä 2008, 96). Perheitä kohtaavien ammattilaisten tulisi aina huomioida perheiden monimuotoisuus. Jos lapsen perhettä ei huomata tai kunnioiteta, ei lastakaan huomata tai kunnioiteta. Lapsen identiteetin ja itsetunnon voimistamisessa on ensisijaisen tärkeää hänen perheidentiteettinsä tunnustaminen ja tukeminen (Jämsä 2008, 24).

”Kohtaamisessa tulisi pyrkiä improvisoinnin kaltaiseen toteavaan tapaan sen sijaan, että annetaan itsensä tehdä oletuksia. Kohtaaminen on kuin improvisaation perustavaa taidetta, joka voi parhaimmillaan nostaa yksilön loistamaan koko potentiaalissaan.”

Kirjassa käsitelty moninaisuuden olettaminen on mielestäni keskeinen käsite yhdenvertaiseen toimintaan pyrittäessä. Moninaisuuden olettamisessa ajatukset viritetään vastaanottamaan yllättävää tietoa ja muistutetaan itseä siitä, ettei voi tietää toisen elämästä ja kokemuksesta mitään (Jämsä 2008, 104). Minulle moninaisuuden olettamisen opettelu avautuu improvisaation

kautta. Improvisaatio tarkoittaa minulle pyrkimystä hetkessä elämiseen ja asioiden kohtaamiseen niitä arvottamatta. Keskeistä on läsnäolo ja nyt-hetken jatkuva päivittäminen.

Tanssitaiteilija kohtaa työssään muita ihmisiä jatkuvasti uusia ihmisiä, kuten kollegat, työpajojen osallistujat, yleisö, esityspaikkojen henkilökunta jne. Kohtaamisessa tulisi pyrkiä improvisoinnin kaltaiseen toteavaan tapaan sen sijaan, että annetaan itsensä tehdä oletuksia. Kohtaaminen on kuin improvisaation perustavaa taidetta, joka voi parhaimmillaan nostaa yksilön loistamaan koko potentiaalissaan. Pahimmillaan se voi surkastuttaa ihmisen näkymättömäksi. Kuten Jämsä (2008, 104) ehdottaa tulisi kohtaamiselta odottaa yllätystä ja uuden, ainutlaatuisen ihmisen kohtaamista.

Moninaisuuden olettamiseen liittyy myös sisällyttävän kielen käyttö. Minulle sisällyttävä kieli tarkoittaa puhetaapaa, joka ei sulje ketään ulkopuolelle. Se huomioi kaikenlaista moninaisuutta, eikä sisällä esimerkiksi hetero- eikä parisuhdeoletuksia. Työyhteisöissä se edistää työryhmän jäsenten mahdollisuuksia toimia kokonaisina itsenään.

Tanssiva satuhetki

Tanssiva satuhetki sai ensi-iltansa vuonna 2014. Kehitin Tanssiva satuhetki -konseptin tanssitaiteilijoiden Samuli Roinisen ja Maija Tuomen kanssa perustamassani 1001 kahvikuppia -taidekahvila-residenssissä Tampereen Hervanassa. Tanssivan satuhetken esityskaari sai lyhyen jatkon Sisä-Suomen tanssin aluekeskuksen toiminta-alueella. Olen jatkanut konseptin kehittämistä ja jatkan kehitystyötä edelleen alkuperäisten ja uusien tekijöiden kanssa. Nykyiseen työryhmään kuuluvat lisäksi tanssitaiteilijat Tanja Illukka, Anni Puuperä ja Elli Isokoski. Muodostimme työryhmän vuonna 2018, jolloin esitimme teosta useissa eri yhteyksissä Helsingissä.

Tanssiva satuhetki solahtaa yleisöä osallistavan tanssiesityksen ja yhteisötanssin välimaastoon. Se on suunnattu kaikenikäisille, erityisesti 2–7-vuotiaille, sateenkaariperheille, kaikenlaisille perheille, sukupuolivähemmistölapsille, varhaiskasvatuksikäisille lapsille ja varhaiskasvatuksen työntekijöille.

Konseptia on hankala kuvailla yhdellä määritelmällä. Käytän ilmaisua osallistava esitys, sillä Tanssiva satuhetki on teos, jonka taiteellinen työryhmä on tehnyt, ja johon yleisö vaikuttaa omalla toiminnallaan. Ajattelen, että ennen esityshetkeä teos ei ole vielä valmis. Teos

on kokonainen vasta tapahduttuaan. Teosta läpäisevä määrittelemättömyys sopii myös sukupuolen ja seksuaalisuuden kokemuksen monimuotoisuuteen. Kokemus voi muuttua, eikä sille tarvitse löytää olemassa olevaa määritelmää.

Esitys pohjautuu improvisaatioon ja se toteutuu joka kerta erilaisena. Esityksessä luetaan ja tanssitaan tarina, joka on kirjoitettu osallistujien tarinoiden pohjalta. Esiintyjät eivät välttämättä tunne tarinaa ennalta ja tarinaa käsitellään joka kerta uusilla tavoilla. Emme esitä kuultua satua puheteatterin keinoin, näytellen tai miimisesti. Tavoitteenamme on kuulla luettu tarina ja elää sitä eteenpäin liikeimprovisaation keinoin. Tavoittelemme olemisen tapaa, jolla toimintamme ei riitele tarinan kuulemisen kanssa, vaan kulkee käsikädessä tasavertaisesti ja antaa meidän noudattaa omia improvisaation ja esiintymisen periaatteitamme. Emme pyri miellyttämään katsojaa ja esityksessä vallitseekin kuriton ilmapiiri.

Kyselytutkimuksesta

Opinnäytetyöprosessin yhteydessä toteuttamani kyselyn tavoitteena oli kuulla suoraan sateenkaariperheitä ja sukupuolivähemmistöiltä kokemuksia sateenkaarivähemmistöjen näkyemisestä lapsille suunnatuissa tanssiesityksissä, kerätä toiveita tulevaan esitykseemme liittyen sekä antaa mahdollisuus tarinoida tai kertoa toiveita Tanssivan satuhetken tarinaan. Toiveiden keräämisen avulla halusin kuulla sateenkaarivähemmistöjen tarpeita ja asettaa sateenkaarivähemmistöjen näkökulman teoksen lähtökohdaksi. Halusin myös nostaa sateenkaarivähemmistöjen ääntä kuululle esityksessä kuultavassa mielikuvituksellisessa taustatarinassa. Kuten Jämsä ja Karvinen (2008, 189) toteavat, mitä enemmän lapsia ja nuoria kuullaan ja arvostetaan, sitä enemmän kasvaa itseensä ja toisiin kunnioittavasti suhtautuvia nuoria ja aikuisia.

Kyselytutkimuksen vastaukset vahvistavat omaa kokemustani siitä, että sateenkaariperheitä ja sukupuolivähemmistöjä on nähty vain muutamissa esitettävien taiteen teoksissa. Kävi ilmi, että vain noin 10% vastanneista oli havainnut näkemissään esityksissä sukupuolen tai perheiden moninaisuutta. Vastaukset kannustavat hetero- ja cis-normatiivin ylittämiseen ja monimuotoisuuden näyttämiseen lapsille suunnatuissa tanssiesityksissä. Kyselyn vastauksissa toivotaan, ettei sateenkaariominaisuutta korosteta, vaan että sateenkaarevuus esitetään osana normia, sellaisena kuin

se sateenkaarilasten ja sateenkaariperheiden lasten elämässä onkin.

Saimme tarinaan ilahduttavaa sisältöä kyselylomakkeen toiveista. Tarinoinhin päätyi mukaan ”Unelmien toteutuminen: ’Poika’ saa olla prinsessa” ja ”Avaruusaihe, jossa komentajakapteeni Anna johtaa hassua avaruusasemaa”. Kirjoitimme opinnäytetyöprosessiin kuuluvaa esitystä varten kolme tarinaa, Yksisarvisen uni, Haahu ja Avaruussirkus. Jokaisessa tarinassa on matkan varrella kuultuja lasten ja nuorten tarinoita sekä aikuisten toiveita.

”Teosta läpäisevä määrittelemättömyys sopii myös sukupuolen ja seksuaalisuuden kokemuksen monimuotoisuuteen. Kokemus voi muuttua, eikä sille tarvitse löytää olemassa olevaa määritelmää.”

Huomioita työskentelyprosessista

Kehityshankkeen aikana loimme sateenkaarisensitiivisen katsauksen taiteellisen työryhmän työskentelyyn sekä teoksen tarinoinhin, kieleen ja kuvastoon. Työskentelyn aluksi koin tärkeäksi panna turvallisemman ilmapiiriin luomiseen. Kerroin ajatuksista, kun tiedostaa, ettei toisesta voi tietää mitään, antaa itselleen luvan kohdata toinen vapaasti. Tietämystään ja sanomisiaan ei tarvitse jännittää, kunhan taustalla on ihmisen yhdenvertainen arvomaailma ja toisen kunnioittava kohtaaminen (Jämsä 2008, 22). Harjoituksissa yksi tanssijoista kertoi tämän ajatuksen huojentaneen häntä.

Koin tärkeäksi painottaa, että tieto ei ole tärkein asia, vaan tärkeää on kohtaamisen ja toimimisen tapa. Painotin myös leikkisyyttä, sillä olimme tekemisissä lapsille suunnatun teoksen kanssa. Painotin myös kaikkia koskevaa keskenäisyyttä – kukaan ei koskaan tiedä kaikkea, ja uuden tiedon äärellä saa ja pitää kysyä. Työryhmän antaman palautteen perusteella koin, että ajatukset tasavertaisesta keskenäisyydestä on hyvä tuoda esiin työskentelyn alussa.

Keskustelimme moninaisuuden huomioimisesta esityksemme aikana. Uskon, että osallistavissa esityksissä vuorovaikutus ja luottamus onnistuvat, kun yksilö tai perhe kohdataan neutraalin avoimesti. Kuten Jämsä toteaa, jos lapsen perhettä ei huomata tai kunnioiteta, ei lastakaan huomata tai kunnioiteta (2008, 24). Kohdatessaan

yleisönsä esiintyjä ei voi tietää katsojien sukupuolta tai perhemuotoa. Tämä on muistettava yleisöä puhuteltaessa. Mietimme tapoja käyttää sisällytettävää kieltä esityksen aikana. Päädyimme siihen, että meillä ei ole tarvetta käyttää kenestäkään osallistujasta sukupuolitunutta nimitystä esityksen aikana. Tätä esitystä ajatellen meidän oli mahdollista tehdä sääntö, ettemme käytä sanoja tytöt, poika, nainen tai mies ja käytämme ilmaisua sinun oma aikuinen.

Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen esiin tuomisen keinot tanssiesityksessä antoivat meille mielenkiintoisen haasteen. Kuinka olla alleviivaamatta sateenkaariominaisuutta mutta tuoda se kuitenkin niin selkeästi esiin, että mahdollisimman moni katsoja sen ymmärtää? Kuinka voi tehdä selväksi sukupuolen moninaisuuden ja moninaisen perhemuodon tanssiesityksessä, jossa esiintyjät esiintyvät arkisesti omina esille nostettuina persooninaan?

Vaihoimme esityksen tarinoiden sukupuolitetut ilmaiset sukupuolineutraaleiksi, esimerkiksi miehen vaihoimme ratsastajaksi. Tavoitteeksi asetimme tarinan runollisesta vapaudesta kiinni pitämisen samalla, kun sanoitamme selkeästi, että kyseessä on sateenkaariperhe tai sukupuolivähemmistö. Halusimme käsitellä koko teosta taideteoksena, emme toiminnallisena opetushetkenä. Perinteiset tytön ja pojan roolit vaihoimme normeja laajentaviksi; vaihoimme kohdan ”poika nosti tyttöä” muotoon ”he nostivat toisiaan”. Äiti ja isä -ilmaiset vaihoimme perheiden moninaisuutta kuvaaviksi, kuten ”kaksi isää” ja ”äiti ja mama”.

Omalla taiteenalallamme, tanssitaiteessa, ja tässä kontekstissa emme näyttele. Näytteleminen saattaisi synnyttää stereotyyppien kopioita ja olla ristiriidassa arkiseen improvisatoriseen olemiseemme. Huomioimalla toimintaamme vaikuttavat sisäistetyt sukupuolikategoriat ja normit voimme uudistaa niitä ja siten edesauttaa moninaisen ihmiskuvan välittämistä. Koen, että liikkuminen ja improvisaatio tuovat esiin ihmisen sisäistämiä, tiedostamattomia arvolatauksia ja asenneilmapiiriä. Työryhmäläisemme ovat ammatissaan harjoitelleet laajasti eri improvisaatiotekniikoita. Improvisaatiota harjoittellessamme olemme harjoittaneet itseämme totuttujen tapojen poisopetteluun. Olemme siis jo jollakin tavalla ammatimme kautta tulleet tutuiksi oletusten ja tottumusten tunnistamisen ja niistä poisopettelun kanssa. Tullessamme tietoiseksi siitä, että kannamme mukana-

me liike- ja arvonormeja, olemme jo askelen lähempänä niistä irti päästämistä.

Improvisaatio on myös mahdollisuus. Se antaa esiintyjän nauttia monista rooleista ja sukupuolista. Improvisaatio voi olla kuin fluidi sukupuoli: ihminen voi kokea liukumaa ja liikkuvuutta sukupuollessaan ja sen ilmaisussa. Toteuttamalla itsestämme lähtevää yksilöllisyyttä fluidisti, eli joustavasti, voimme juhlistaa yksilöä ja ihmisen monimuotoisuutta.

Se, mitä tässä esityksessä pystymme tekemään, on olla oma, ihana yksilönsä. Omana itsenään olemisen lisäksi tarvitsemme myös tietoisuutta sateenkaarisensitiivisestä työotteesta, jotta improvisaatioon perustuvassa tilanteessa ja kaikkien tapahtumaan liittyvien yllätysten kohdalla ei tapahdu ristiriitaista reagoitua. Tekijällä on oltava tietoa sateenkaarivähemmistöjen monimuotoisuudesta sekä ymmärrystä sateenkaarivähemmistöjen yhdenvertaisuuden hatarasta asemasta. Tekijän on uskallettava tarkastella omaa positiota suhteessa tähän tietouteen. Se antaa tekijälle käsityksen omista etuoikeuksista ja sitä kautta kyvyn asettua tilanteeseen omana, tiedostavana itsenään.

Harjoituksissa muistutimme itseämme siitä, että toimiessamme yhdenvertaisuutta kunnioittaen voimme toimia levollisin mielin. Tiedon lisääntymisen ei tarvitse merkitä tuskan lisääntymistä. Tiedon sisäistäminen ja sen kanssa eläminen ilman jatkuvaa tietoisuutta kuulostaa minulle hyvin samankaltaiselta kuin improvisaation harjoittelu. Harjoitteluvaiheessa improvisoija pyrkii oppimaan uusia työkaluja ja tulemaan tietoiseksi itsen käytöstä. Seuraavassa vaiheessa pyritään uskomaan siihen, että tieto on sisäistetty, eikä sitä tarvitse pitää aktiivisesti omassa tietoisuudessaan. Uuden tiedon, oli se sitten sateenkaaritietoutta tai liikeimprovisaation keinoja, kanssa toimiessa on luotettava tiedon sisäistymiseen. Sen jälkeen voi pyrkiä toimimaan omana, vapaana itsenään ja nauttimaan tapahtumista.

Meitä auttoi myös muistutus teoksen kohderyhmästä, eli lapsista ja perheistä. Ajatus lapsiyleisön kanssa toimimisesta vapautti ja palautti leikkisän liikkeen ajatuksen. Liikkeestä nauttiminen ja hassuttelu tuntuvat päästävän meidät mielenliilaan, johon lapsiyleisön on helppo luoda yhteys. Tanssijan vapautunut revittely ei tarkoita omien arvojen unohtamista. Teoksen tärkeät ja vakavatkin tavoitteet kulkevat mukana, sisäistettyinä ja tallennettuina. Mieli, liike ja tapahtumat saavat kuitenkin olla vapaita, aivan kuten kohderyhmä.

Harjoituksissa syntyi sattuman kautta uusi, todella hyvä käytäntö. Esittelemme esityksen alussa toisemme yksitellen yleisölle siten, että kaksi esiintyjää kertoo kolmannen esiintyjän nimen ja mielikuvituksellisia asioita hänestä samalla, kun esittelyn kohteena olija liikkuu. Elli alkoi esitellä Tanjaa, mutta unohti tämän nimen ja sanoi ”Tässä on Anna!”. Me muut emme tietenkään tienneet, miksi Elli sanoi näin. Ilauduin tästä, sillä se antoi mahdollisuuden leikitellä sukupuoliin liitetyillä ja sukupuolineutraaleilla nimillä. Jatkoisin ”Vai oliko se Eero...” Jatkoimme arvuuttelua mies- ja naisoletuilla nimillä ja sukupuolineutraaleilla nimillä. Päätimme säilyttää tämän esityksessä sillä tarkennuksella, että esittelyn kohteena oleva saa itse päättää minkä nimen hän hyväksyy. Tällä keinolla nostamme esiin oman nimen tärkeyttä ja sukupuoltaan pohtivien lasten ja nuorten tarvetta kokeilla itselle sopivaa nimeä.

Sukupuolittamisesta vapaa esitys ja katsojan helpotus

Harjoitusjakson jälkeen esitimme Tanssivan satuhetken Kallion kirjaston Kupolisalissa yhteistyössä Sateenkaarihylyn kanssa 10.3.2020. Esitys sujui erittäin hyvin. Yleisö oli ehkä innokkain ja osallistuin koko Tanssivan satuhetken historiassa. Esiintyjille jäi hyvä tunne kokonaisuudesta ja sateenkaarisensitiivisten tavoitteiden täyttämisestä. Mielestäni tunnelmaan toi vapautuneisuutta lupaus siitä, että olet hyvä juuri sellaisena kuin olet. Niin esiintyjät kuin yleisökin tuntuivat helpottuneilta ja riemastuneilta. Esitys tuntui yhteiseltä löytöretkeltä sateenkaariin.

”Taiteilijoilla on erinomainen mahdollisuus antaa tilaa ja näkyvyyttä ihmisen moninaisuudelle työnsä kautta.”

Sain monta vastausta palautekeskelyyn sekä aikuisilta että lapsilta. Vastauksista nousee esiin ilo esityksen imuvuudesta, joka sai katsojat kiinnostumaan, osallistumaan ja viihtymään. Useasta palautteesta kävi ilmi ilo esityksen sukupuollettomuudesta. Vastauksen perusteella tulkitsen, että onnistuimme luomaan sukupuolituksesta vapaan esityksen, joka tarjosi iloisia yllätyksiä niin aikuisille kuin lapsillekin. Onnistuimme siinä, että emme antaneet vahvoja viitteitä kumpaankaan binääriin suku-

puoleen. Se ei tarkoita ihmisen neutralisointia, vaan vapautta olla yksilöllinen.

Eräs vastaaja koki helpotusta saadessaan nähdä esityksen, jossa voi huokaista helpotuksesta, kun saa maistua ja eläytyä kehollisella kinestesialla sukupuolinormeja rikkoviin ”esikuviiin” ja nähdä oman kaltainen tapa liikkua ja toteuttaa sukupuoltaan. Yksi katsoja oli kokenut esiintyjien liikkumisen ja olemisen olevan vailla perinteisiä viitteitä binääriin sukupuoliin ja totuttuihin liikkumisen tapoihin ja toinen katsoja oli huomannut esityksessä käytettävät sukupuolineutraalit nimet.

Vastanneiden kokemus siitä, sisälsikö esitys katsojan mielestä sateenkaariperheitä tai sukupuolivähemmistöjä, hajautuu yhdestä selkeästä kyllä-vastauksesta yhteen selkeään ei-vastaukseen saakka. Näiden ääripäiden väliin jää vastauksia, joista esityksen perheet ja sukupuolet koetaan neutraaleina, esitys koetaan sensitiivisenä, vastaaja ei ajatellut asiaa ja yksi vastaaja ei osaa sanoa.

Entä antoiko esitys koettavaksi palasen arkitodellisuutta kaikkine moninaisuuksineen? Aikuisten vastausten perusteella päätelen, että onnistuimme tavoitteessa näyttää esityksessä moninaisuutta. Arvoitukseksi sen sijaan jää, mitä lapset kokivat. Näkikö lapsi esityksessä ehkä ensimmäistä kertaa oman perhemuotonsa tai näkikö lapsi lavalla kysyntiesityksen oman esikuvansa? Näihin kysymyksiin ei ehkä ole lasten kohdalla mahdollista saada vastausta heti esityskokemuksen jälkeen, jos milloinkaan. Kulttuurilla kaikille -palvelu toteutti selvityksen ”Hurjan paljon enemmän queer!” – Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen toiveita ja kokemuksia taide- ja kulttuuritarjonnan (Lahtinen & Paqvalén 2014). Selvitys tutki sitä, miten hyvin taide- ja kulttuuririkentä huomioi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen tarpeita ja toiveita sekä millaisia mahdollisia esteitä taide- ja kulttuuritarjontaan osallistumiselle on. Kuten Lahtinen (Lahtinen & Paqvalén 2014, 17) toteaa, esityksen antamat kokemukset voivat olla tärkeitä, vaikka niitä ei osattaisi vielä ymmärtää. Esimerkiksi lapsena koettujen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä käsittelevien taide- ja kulttuurikokemusten merkitys on voinut usein hahmottua vasta myöhemmällä iällä.

Hyviä käytänteitä

Taiteilijoilla on erinomainen mahdollisuus antaa tilaa ja näkyvyyttä ihmisen moninaisuudelle työnsä kautta. Prosessin aikana vahvistui huomioni siitä, että noudattaessaan yhdenvertaista

arvomaailmaa, tekijä voi toimia vapaasti omana itsenään. Silloin ollaan jo pitkällä, kun tekijä ajattelee, kohtaa, toimii, näyttää ja viestii yhdenvertaisuutta kunnioittavasti. Ajattelen, että antaessaan oman ja osallistujien moninaisuuden näkyä tekijä edistää yhdenvertaisuutta. Sateenkaarisensitiivisyyden huomioimiseen päästään sillä, että hankitaan aktiivisesti LGBTIQ+-tietoutta sekä tarkastellaan omia työskentelytapoja, työskentelyn rakenteita sekä tanssiteoksia.

Mitä siis tarvitaan, jotta päästään sateenkaarisensitiiviseen työskentelyyn? Tulen tulokseen, että sateenkaarisensitiivisyyden huomioimiseen päästään sillä, että tarkastellaan tekijöiden keskinäistä työskentelyä sekä tanssiteoksia normikriittisesti. Ehdotan, että työskentelyssä on aluksi hyvä ottaa käyttöön turvallisemman tilan periaatteet. Työskentelyilmapiiriin ollessa turvallisempi, voi siirtyä tarkastelemaan tekijöiden toimintaa ja arvopohjaa havainnoiden mahdollisia heteronormatiivisia käytänteitä.

Työskentelyyn tulisi sisällyttää ajatus moninaisuuden olettamisesta ja kunnioittamisesta. Työskentelyn alkaessa on hyvä muistuttaa itseään siitä, että koskaan en voi tietää toisesta kaikkea – ja että se on hyvä ja mielenkiintoinen asia. Kollega voi olla osittain tuttu tanssitaiteen kentältä mutta mitä todellisuudessa tiedän hänestä? Moni vähemmistöpiirre, kuten sukupuolen ja perheen moninaisuus, eivät näy ulospäin. On hyvä pyrkiä tietoisesti purkamaan oletuksiani toisen sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, perhemuodosta ja perhetaustasta. Työskentelyprosessin aluksi on hyvä antaa jokaiselle tilaisuus kertoa millä nimellä haluaa tulla kutsutuksi ja oma pronomini, kun käytetään kieltä, jossa on sukupuolitetut pronominit.

Työskentelykäytäntöjen ollessa sallivia, voi tarkastella työstettävää teosta. Teoksen tulisi välittää tasa-arvoista ja

yhdenvertaista arvomaailmaa. Teoksen antama kuva ihmisistä, sukupuolista ja perhemalleista tulisi olla moninaisuutta kuvaava. Moninaiset yksilöt tulisi esittää tasavertaisina. Teoksessa käytetyn kielen tulisi olla moninaisuutta huomioivaa. Osallistavissa tanssiesityksissä, kohdatessaan ennalta tuntemattomia osallistujia, on puheesta hyvä karsia pois sukupuolittavat sanat, kuten tytöt ja pojat. Näiden sijaan voi käyttää sukupuolineutraaleja sanoja, kuten esiintyjät ja perheenjäsen. On hyvä huomioida myös, ettei käytä sanoja ”tavallinen” tai ”normaali” heteroista, cis-sukupuolisista tai heteroydinperheistä.

Viestinnässä käytetyn kielen ja kuvaston tulisi kuvastaa ihmisen ja perhemuotojen monimuotoisuutta. Viestinnässä tulisi ilmaista aktiivisesti syrjimätön ilmapiiri ja suunnata viestintä myös sateenkaariperheille. Yhteistyötahoille tulisi viestiä avoimesti sateenkaariarvojen noudattamisesta. Toimintatilat tulisi pyrkiä järjestämään monien sukupuolten tarpeita vastaaviksi.

Lopuksi

Tutkimukseni mukaan sateenkaarisensitiivisyyden huomioiminen lapsille suunnatuissa esityksissä on tarpeellista. Tällä hetkellä näyttää siltä, että sateenkaari vähemmistöjen yhdenvertainen oikeus tulla nähdyksi ja olla näkyvillä ei toteudu täysin. Näkymättömyys voi johtaa heteronormatiivisten arvojen ylläpitämiseen taidekuvastossa ja käytänteissä. Toiseutetuksi tuleminen taas voi johtaa sateenkaari perheiden ja sateenkaari vähemmistöjen osallisuuden ja henkilökohtaisen hyvinvoinnin heikkenemiseen. Se voi myös vahvistaa vähemmistöjen näkemistä toisarvoisina. Onnistunut sateenkaarisensitiivisyyden huomioiminen johtaa saavutettavuuden parantumiseen. Saavutettavuus voi johtaa osallisuuteen, joka taas mahdollistaa

vähitellen yhdenvertaisemman, inklusiivisen lastenkulttuurin.

Sateenkaarisensitiivisyys työskentelyssä ja esityksissä edistää myös tekijöiden hyvinvointia sekä lisää yleistä tietoutta sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöistä. Tämän taas voi katsoa lisäävän yhdenvertaisuuden toteutumista yhteiskunnassa laajemmin. Sateenkaarisensitiivisten arvojen sisällyttäminen taiteellisten työryhmien keskinäiseen työskentelyyn edistää jokaisen, muidenkin kuin sateenkaari vähemmistöjen, tasavertaisuutta.

Toiveenani on nähdä jonakin päivänä sateenkaari vähemmistöt osana lastenkulttuurin monimuotoista normia, ei erityisessä asemassa. Uskon, että yhdenvertaisuutta luodaan tarjoamalla lapsille yhdenvertaisia kokemuksia ja näyttämällä heille elämän monimuotoisuutta. Lapsen on helpompi kasvaa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta levittäväksi aikuiseksi saatuaan lapsuudessa kokemuksia kuuluisuudesta, vaikuttamisen mahdollisuuksista ja yhdenvertaisuudesta monimuotoisessa ympäristössä. Kuten Linnanpuomi (2020, 5) toteaa, moninaisuuden tunnistaminen johtaa kohti lasten ja nuorten kulttuuristen oikeuksien toteutumista ja yhdenvertaisempaa lastenkulttuurikenttää.

Teksti: Pauliina Aladin

Artikkeli on julkaistu ensimmäisen keran Turun AMK:n Taide Talk -verkkolehdeksi 24.9.2020 osoitteessa <https://talk.turkuamk.fi/taide/sateenkaarisensitiivisyys-lapsille-suunnatussa-tanssiesityksessa/>

Käsitteet: sateenkaarisensitiivisyys, sateenkaari perhe, roolihahmo, moninaisuuden olettaminen.

Asiasanat: sateenkaarisensitiivinen, sateenkaarisensitiivisyys, sateenkaari perhe, sateenkaari vähemmistö, sateenkaari, tanssitaide, tanssiesitys, esitys, lapsille suunnattu, lastenkulttuuri

Lähteet: Jämsä, J. (toim.) 2008. *Sateenkaari perheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville.* Jyväskylä: PS-kustannus.
Lahtinen, E. & Paqvalén, R. 2014. *Hurjan paljon enemmän queer! - Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen toiveita ja kokemuksia taide- ja kulttuuritarjonnan ta.* Helsinki: Kulttuurilla kaikille -palvelu. Seta ry 2020. *Sateenkaarisananasto. Viitattu 15.4.2020.* www.seta.fi > sateenkaari tieto > sateenkaarisananasto.

Kuva Hulivili ja oikkuileva ilmasto esityksestä.
Kuva: Matti Rajala

Tarinoita Muumilaaksosta esityskuva.
Kuva: Matti Rajala

Raatikon kuulumisia koronan keskellä Hulivili ja oikkuileva ilmasto -teos ensi- illassa ja uusi teatteritila Tikkurilaan

Viime keväänä koronapandemia iski voimalla kaikkiin esittävän taiteen laitoksiin, suuriin ja pieniin. Maaliskuun 16. päivänä peruttiin Raatikossakin kaikki loppukevään esitykset ja työpajat. Esitystoiminnan äkillinen pysähtyminen oli shokki meille ja varmasti kaikille teattereille. Rankan koronakevään ja tautitilanteeltaan helpomman kesän jälkeen tuleva syysy tuntui arvoitukselta. Tautitilanteen ja siitä seuraavien rajoitusten epävarmuus teki suunnittelun vaikeaksi. Laadimmekin neljä erilaista selviytymisstrategiaa koskien koronaa ja syksyn esitystoimintaa. Ja miten on käynyt? Ennakointimme mukaisesti oman näyttämömmme katsojamäärät ovat pudonneet puoleen, ja lipputulot ja esitysmäärät ovat laskeneet. Myös kiertueista on peruuntunut kuntien koronamääräysten mukaisesti.

Toiminnanpudotus oli raju, olihan meillä takana loistava vuosi 2019, jolloin Raatikolla oli yli 30 000 katsojaa, mikä vastaa keskiuurten kaupunginteattereiden katsojamääriä. Raatikko oli myös yksi Suomen eniten esiintyvistä teattereista. Toimintavuonna 2019 Raatikolla oli lähes 500 esitystä, pelkästään *Tarinoita Muumilaaksosta* -teosta esitimme syyskaudella lähes sata kertaa. Ohjelmistossamme oli vuonna 2019 yhdeksän omaa tanssiteosta ja kaksi yhteistuotantoa.

Vuoden 2019 menestys perustuu pääosin *Tarinoita Muumilaaksosta* -teokseen, joka sai yleisöltä erittäin hyvän vastaanoton. Varauduimme teoksen suosioon jo etukäteen pidentämällä normaalia syksyn esityskauttamme ja pidimme näytöksiä iltaisin ja viikonloppuisin vuoden loppuun asti.

Keskeytetyn kevätkauden jälkeen alkoi elokuussa 2020 *Hulivili ja oikkuileva ilmasto* -teoksen valmistaminen epävarmuuden keskellä; tuleeko rajoituksia, riittääkö katsojia, saadaanko tarpeeksi näytöksiä, perutaanko sovitut kiertueet. Ilmastomuutoksen lisäksi meitä uhkasi ja uhkaa edelleen myös koronakriisi. Kriisien keskellä työryhmä piti kuitenkin päänsä kylmänä, ja lopputuloksena saatiin hieno lastenteos.

Hulivili ja oikkuileva ilmasto perustuu ilmastotutkija Tiina Nygårdin lastenkirjaan. ”Tartuimme Tiina Nygårdin kirjaan, koska tässä ajassa tuntuu tärkeältä herätellä sekä lapsia että aikuisia pohtimaan, mitä jokainen meistä voi tehdä, että ilmaston lämpeneminen voidaan pysäyttää ajoissa. Vastuu maapallon tulevaisuudesta kuuluu meille kaikille”, toteavat teoksen ohjannut ja koreografian suunnitellut Marja Korhola sekä käsikirjoittaja Pirjo Toikka.

Teoksen lavastajan Sanna Levon visualisoinnin lähtökohtana oli muovijäte. Raatikon henkilökunta toi omissa talouksissaan keräämänsä muovijätteen

lavastaja Levon käyttöön. Kymmenestä taloudesta kertyi koronakevään aikana huhti-toukokuussa valtava kasa muovijätettä. Levon roskalavastuksesta ja muovijätteenä tehdyistä kasveista kehkeytyi silmiä hivelevä taideteos, joka haluaa kiinnittää katsojien huomiota muovikulutukseen.

Muovinkeräyskäytäntö jäikin työpaikallamme pysyväksi; keräämme työpaikallamme syntyvän muovijätteen talteen, ja teatterinjohtaja on ottanut tehtäväkseen roskien kuljetuksen kierrätyspisteelle, koska toimipisteemme kiinteistöllä ei ole järjestetty muovinkeräystä.

Keskellä koronakriisiä saimme iloisia uutisia: Raatikon uuden tilan sijainti on vihdoin ratkennut. Meillä on ensi syksynä uusi toimintatila Tikkurilan Silkin kiinteistössä. Silkkitehtaan suojeltuun teollisuuskiinteistöön remontoidaan teatteritilat sekä meille että Teatteri Vantaalle. Kumpikin teatteri saa oman teatterisalin, joiden lisäksi meillä on yhteinen yleisölämpiö ja toimistotilat. Tikkurilan keskustaan syntyy upea teatteririkokonaisuus, johon toivotamme myös vierailuesitykset tervetulleiksi. Suuntaamme siis katseen tulevaisuuteen ja uskomme, että esittävä taide, Raatikko mukaan luettuna selviää pandemiakriisistä luovuuden, sitkeyden ja onneksi myös valtion tukitoimien ansiosta.

Teksti: Tanssiteatteri Raatikko

Pauliina Aladin on tanssitaiteilija, jonka työn keskiössä on yhdenvertaisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen. Tanssiva satuhetki on lapsille ja perheille suunnattu osallistava tanssiteos, jonka taiteellinen työryhmä on tehnyt, ja johon yleisö vaikuttaa omalla toiminnallaan. Teos sai ensi-iltansa vuonna 2014. Aladin jatkaa konseptin kehittämistä alkuperäisten ja uusien tekijöiden kanssa.

Tanssitaiteilija Pauliina Aladin.

Anteeksi häiriö

– olisiko sinulla hetki aikaa puhua lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä?

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on asia, joka kavahduttaa. Se on aihe, josta olisi mieluummin hiljaa. Ei oikein ole edes paikkoja puhua. Hiljaisuus ei kuitenkaan auta heitä, jotka eivät ole valinneet kohdalleen tullutta kriisiä. Päinvastoin. Hiljaisuus jopa suojelee rikoksen tekijää. Pahimmillaan se mahdollistaa rikoksen uusimisen.

On tärkeää puhua groomingista. On tärkeää puhua tunteista, joita tuohon aiheeseen liittyy. On tärkeää puhua oikeasta ja väärästä – ja vastuusta. On tärkeää kertoa mistä saa apua silloin, kun kaikki ei mene oppikirjan mukaan. On tärkeää alleviivata, ettei lapsi tai nuori ole itse syyllinen siihen mitä hyväksikäyttötilanteissa tapahtuu ja että aikuinen on se, jonka tehtävä on puuttua – mieluiten ennaltaehkäistä.

Mutta miten teatteritekijä voi vastata tähän tarpeeseen? ... ja pitääkö?

Olen jo jokusen vuoden kirjoittanut jokaiseen apurahahakemukseeni lauseen: ”Minulla on käsissäni valtaisan voimallinen viestinnän väline. Minä teen teatteria.” Mieli pidettäväni en ole muuttanut – enkä edes loiventanut silloinkaan,

kun kiistellään siitä saako taidetta välineellistää tai jos epäillään taiteilijan aktivismin syövä teatteriteoksesta sen taiteen. Mielestäni tuolloin russutetaan lillukanvarsista, kun voimme miettiä mitä voi, ja mitä tarvitsee tehdä.

Tämä on alamme ammattilehti ja kirjoitan tarkoituksellisen kärkkäästi minulle rakkaasta aiheesta. Rakastanhan nimittäin lajiani eli teatteria. Pääsääntöisesti viihdyn loistavasti päästessäni teatteriin. Nauran mielelläni enkä kavahda hauskojakaan esityksiä, mutta eniten koen saavani silloin, kun se jokin käsitämätön kuroutuu sieluni syövereihin saakka. Nautin, kun oivallan jotain itsestäni tai ympäröivästä maailmasta, kun liikutun. Myönnän, minusta on mahtavaa itkeä teatterissa.

Vaikka tilanne lavalla on epätosi, vain näytelty, ovat sen minussa aiheuttamat tunteet aitoja. Tämä on mahtavaa. Minun ei siis tarvitse joutua keskelle sotatannerta ymmärtääkseni ihmisten hätää, ei kokea luonnonkatastrofia aktivoitukseni edes sen verran, että osaan kierrättää muovin sille kuuluvaan lokeeroon. Minun ei myöskään tarvitse nähdä nälkää janotakseni oikeudenmukaisempaa ja ihmisarvoisempaa elämää kaikille. Minun tarvitsee vain käydä teatteris-

sa. Helppoa. Helppoa, ja etuoikeutettua.

Teatteriesitys kutsuu kokijaansa toimimaan pakottamatta. Esitys ei käske tai opeta, mutta ehdottaa – aikuiselle: ottaisitko juuri sinä osan tästä vastuusta kannettavaksesi? Ja nuorelle: olisiko sinulla joku luotettava aikuinen, joka voisi ottaa sinulta tätä taakkaa? Lapsen tai nuoren kun ei pidä joutua ratkaisemaan näin isoja asioita yksin.

Mitä on traumasensitiivinen teatterityö?

Lasten seksuaalista hyväksikäyttöä käsittelevä traumasensitiivinen teatterikonkonnaisuus pitää sisällään teeman alustuksen, *Korppipäinen mies* -teatteriesityksen sekä purkuun tarkoitettua yleisötyöpajan. Kokonaisuus on suunnattu yläkouluikäisille ja heidän läheisilleen – perheille järjestämiemme vapaaehtoisten vanhempainiltojen muodossa, sekä lapsia ja nuoria työssään kohtaaville moniammatillisille verkostoille erilaisten seminaarien muodossa. Koulujen ja oppilaitosten lisäksi kokonaisuus on tilattavissa myös muihin sosiaali-, terveys- ja kasvatusalan toimipaikkoihin kuten lastensuojeluyksiköihin.

Katsojakokijan näkökulmasta traumasensitiivisyys toteutuu erityisesti

kohtaamisissa ennen ja jälkeen esitystilanteen, esim. juuri seminaareissa ja työpajoissa, joissa kulloinkin valitun aiheen ja esityksen herättämiä ajatuksia ja tunteita käsitellään pienryhmissä. Teoskokonaisuuden työryhmään kuuluu alusta alkaen myös sosiaali- ja terveysalan asiantuntijoita ja työpajat ohjataan aina taiteilijoiden ja terapia-ammattilaisten yhteistyönä. Esiintyjä ei siis esitä olevansa terapeutti. Taiteilija tekee työtään taiteen mandaatilla ja keinoilla, terapia-ammattilaisen tehtävä on esimerkiksi tukea osallistujaa sanoittamaan tai muutoin käsittelemään tunnekokemustaan.

Mahdollisuus harjoitella vaikeita tunteita

Traumasensitiivisen näyttämötaiteen erityinen arvo vaikeiden asioiden esiin nostamisessa ja työstämisessä on sen kyvyssä puhuttaa tunneälyä. Taiteen äärellä ei ole oikeita ja vääriä tulkintoja; kokija määrittää sen minkä haluaa vastaanottaa. Katsomossa on myös turvallista altistua vaikeille asioille, sillä lavalla nähtävä ei oikeasti satuta ketään – ei esiintyjää, eikä katsojaa.

Traumasensitiivinen teatteriesitys aloitetaan puheenvuorolla, jossa katsojakokijaa muistutetaan tunteiden sietoikkunasta. Hänelle myös kerrotaan keinoja palauttaa vireystila siedettäväksi, mikäli esityksen tarjoama tunnekokemus on käymässä ylivoimaiseksi. Katsojalla on myös oikeus poistua esitystilasta kesken esityksen ja palata paikalle, kun siltä tuntuu. Näin kokija voi annostella kokemuksesta itselleen sopivan. Esitystilaisuudessa läsnäolevat terapia-ammattilaiset ovat keskusteluvalmiudessa ja valmiina antamaan myös hoitonojasta, mikäli kokevat katsojan sitä tarvitsevan.

Tekijöinä tiedostamme teoksen riskin triggeröidä herkässä tilassa olevaa katsojaa, mutta myös sen, ettei aiheen kiertäminen ole sen parempi ratkaisu. Esitys on katse kohti aihetta, jota ympäröi vahva vaikenemisen kulttuuri. Siksi esitys ei myöskään voi olla aiheen käärimistä pumpuliiniin. Väistäminen vain syventäisi kertaalleen vaiennetun trauman.

Tekijän vapaus ja vastuu

Traumasensitiivinen teatterityö vaatii tekijältään ennen kaikkea työhön sitoutuneisuutta ja taustatyön perinpohjaisuutta. Se ei päästä tekijäänsä helpolla. Jo taustatyö oli hidasta ja haastatteluja tehdessäni olen itkenyt useamman kerran. Työ on kuitenkin myös palkitsevaa. Palkitsevuus nousee

työn merkityksellisyydestä. Tätä tehdesäni en ole kertaakaan joutunut kyseenalaistamaan sitä miksi teen teatteria. Syyt ovat ilmeiset.

Tekijänä minua ruokkivat myös moniammatilliset työryhmät. Työskentely on yhdessä etsivää ja pitkäjänteistä; siinä tunnistetaan ja tunnustetaan luottamuksen, yhteistyön ja vaikuttavuuden rakentumisen kerroksellisuus: toimitaan sekä yhteiskunnallisten vaikuttajien ja ammatillisen kentän kanssa, että suoraan keskeisimpien – teemojen, ja ajankulun, mukaan vaihtuvien – kohderyhmien parissa. Traumasensitiivisen teatterin tekijänä tulemme taiteen mandaatilla vahvistavaksi kumppaniksi heille, jotka tekevät ehkäisevää ja korjaavaa työtä herkässä yhteiskunnallisen asemassa olevien parissa.

Tekijänä ja taiteilijana olen jo aihevalintaa tehdessäni tietoinen teoksen mahdollisista vaikutuksista (niin provokaatiosta kuin hoivaavuudesta) ja moniammatillisen työryhmämme kanssa yhdessä pystymme näin ollen tekemään harkittuja valintoja operoidessamme kokonaisuuden eri osa-alueilla. Myös kokemusasiantuntijoiden testiryhmällä on valtaa lopputulokseen. Teoksemme ovat osin dokumentaarisia perustuen tutkimustiedon lisäksi runsaaseen haastattelumateriaaliin ja myös työryhmän omien kokemusasiantuntijoiden kertomuksiin. Ne eivät kuitenkaan ole kenenkään tarinoita sellaisenaan. Lopputuloksessa lavalla on meidän kaikkien yhteiset pelot, mutta myös kaikkien yhteinen rohkeus. Pystyvyys tehdä parempaa huomista.

Traumasensitiiviseen työskentelyyn – taiteen ja taiteilijan vastuunkantoon tässä yhteydessä kuuluu olennaisena osana, tavoitteena ja lupauksena ns. ”terapiatakuu” -ajattelu. Tähtäämme siihen, että teoksemme pysyvät ohjelmistossa pitkään. Ja että samoin jatkuu yhteistyökumppaniemme pitkäjänteinen työ kohderyhmiensä parissa. Jotta voimme osaltamme toteuttaa oikea-aikaisen saavutettavuuden vaa-detta, on meidän kyettävä palaamaan kiertuepaikkakunnille vuosittain. Teoksemme äärelle on voitava tulla/palata silloin kun se palvelee kriisin kohdanneen yksilön, perheen tai muun yhteisön tarpeita; jollakulla asian käsittely voi tulla ajankohtaiseksi vasta vuosia tapahtuneen jälkeen. Aiemmin mainittu terapia-ammattilaisten toteuttamaa hoitonojasta on osa kokonaisuutta ja joskus sama katsoja löytyy katsomosta usein. Kokemus muuttuu kerta toisen jälkeen.

Korppipäinen mies -esityksessä hyväksikäyttäjän hahmo tuodaan lavalle mm. pikkuruisena nukketinukkeena, mustana nahkahansikkana, nahkahanskapiipisellä nukketheaterinukkeena, nahkatakkinä, Kristiina Laineen animoimana korppilintuna sekä tanssija-koreografi Jouni Järvenpään videolle tanssimana korppinaamioisena hahmona. Kuva: Marcus Lindén

Kenen vuoksi sinä rikkoisit hiljaisuuden?

Eli pitääkö kaiken teatterin olla aina vakavaa? Mielestäni ei, ihan kuten kaiken teatterin ei tarvitse olla hauskaa. Tai tarviiko jokaisen esiintyjän tehdä työtään traumasensitiivisesti? Mielestäni ei, mutta halutessaan voi. Entä saako esitys häiritä? Palaan alkuun – ”Anteeksi, että häiritseen, mutta olisiko teillä hetki aikaa puhua lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä?”

Minulla on käsissäni valtaisan voimakas viestinnän väline. Minä teen teatteria. Kun minulle annetaan käyttöni lava ja aika, joilla puhuttaa valitsemani yleisöä, en voisi käyttää aikaani paremmin kuin puhuakseni niiden puolesta, joiden oma ääni ei kuulu kyllin kauas. Verkostona me myös pysymme rinnalla, kunnes katsojalla on kyllin vahva olo jatkaa matkaa yksin.

Teksti: Kati Keskihannu
Ohjaaja, esiintyjä, kouluttaja
Kuroa Kollektiivi

#rikotaanhiljaisuus.
Ei anneta sen rikkoa lasta.
www.rikotaanhiljaisuus.art

Esityksen puolikupolin mallinen lavasterakennelma on omiaan luomaan kokonaisvaltaisen audiovisuaalisen esitysmiljöön vaikka koulujen liikuntasaleihin, joissa ei ole omaa esitystekniikkaa. Lavalla nähdään käsikirjoittajanakin toiminut Kati Keskihannu. Esityksen on ohjannut Merja Pöyhönen ja puuvustus on Tytti Niemisen. Kuva: Marcus Lindén

Kuvittelen mielessäni erilaisia tapoja toteuttaa lapsen kohdistuva seksuaaliväkivalta teatterikohtauksena. Ajatus toisiaan koskettelevista näyttelijöistä ei välttämättä ole ainut tapa kertoa tapahtuman herättämistä tunteista. Keskihannun mielestä realismia toisintava lakananheiluttelu olisi jopa yksi kehoimmista valinnoista. Kuva: Marcus Lindén

BRAVO!- FESTIVAALI 6.–14.3.2021

Oletko nähnyt nukketeatteria asuntovaunussa tai piirtoheitinten leikkiä sirkusesityksessä?

Bravo! esittävän taiteen festivaali lapsille ja nuorille 6.–14.3.2021 tuo iloisia ja turvallisia elämyksiä poikkeusaikaan lapsille, nuorille ja perheille. Festivaali tarjoaa korkealaatuisia esityksiä eri-ikäisille katsojille pääkaupunkiseudun kulttuuritaloissa sekä esityssalien ulkopuolella. Ohjelmistossa on teatteria, sirkusta, tanssia, nukketeatteria sekä digitaalisia sisältöjä. Bravo!-festivaali järjestetään 11. kerran yhteistyössä lasten- ja nuortenteatterijärjestö Suomen Assitej:n sekä pääkaupunkiseudun kaupunkien kulttuuritoimien kanssa. Vuoden 2021 festivaalin painotus on kotimaisessa esittävässä taiteessa kansainvälinen maustein. Ohjelmisto julkaistaan tammikuussa 2021 ja sen löytää osoitteesta www.bravofestivaali.fi

Seuraa festivaalia myös sosiaalisen median tileillä [@bravofestival](https://www.facebook.com/bravofestival) (Facebook) ja [@bravofestival2021](https://www.instagram.com/bravofestival2021) (Instagram).

Ilmoita esityksesi!

Jäsenilleen Suomen Assitej tarjoaa mahdollisuuden ilmoittaa omista festivaaliviikolla 6.–14.3.2021 tapahtuvista esityksistä Bravo:n Off-ohjelmistossa. Ilmoita esitystiedot festivaalituottajalle: riikka.siirala@assitejfi.org

Bravo!-festivaalin virallinen logo.
Graafinen suunnittelu: Anna Mattsson

Claire Parsons co.: Gräs.
Kuva: Petra Hellberg

Kompani Giraff: Tvärslöjd.
Kuva: Jose Figueroa

Company Portmanteau: Piste, piste, piste.
Kuva: Luis Sartori do Vale

Kuninkaallisen Nukketeatterin vierailu Intiassa

Hannu ja Antti Intiassa.

Kuninkaallinen Nukketeatteri vieraili Poika ja Korppi -näytelmällä Intiassa 12.2.-20.2.2020. Esiinnyimme Ishara Puppet Theatre festivaaleilla Delhissä ja 8th International Puppet Festivalilla Chandigarnissa Pohjois-Intiassa. Matkaan lähtivät teatterin johtokaksikko nukketeatteritaiteilija Hannu Räisä ja näyttelijä-ohjaaja Antti Kempainen. Lähes sanaton ja eri teatteritekniikoita yhdistelevä Poika ja korppi on aiemmin vierailut Keniassa vuonna 2018.

Lentomme laskeutui Intiaan 13.2. aikaisin aamulla. Hotellille päästyämme ja hetken lepäilyn jälkeen saimme yllättävän puhelun festivaalituottajalta. Meitä pyydettiin esiintymään toiseen kaupunkiin nukketeatterifestivaaleille, koska etelä-korealainen teatteriryhmä ei päässyt maahan Aasian koronatilanteen takia. Vapaapäivä vaihtuikin matkapäiväksi. Jos johonkin olemme ulkomaanreissuilla tottuneet, niin siihen että mitä tahansa voi tapahtua. Pakkasimme auton ja lähdimme oppaan ja kuskin kanssa matkaan kohti pohjoisen kuuluisaa hallintokaupunkia Chandigarnia. Saimme omakohtaisen kosketuksen Delhin ruuhkiin ja tiekulttuuriin. Kieltämättä tiestöt ovat surkeassa kunnossa ja liikennesääntöjä ei ole. Noin kahdeksan tunnin ja muutaman pysähdyksen jälkeen vajaa 300 kilometrin matka oli taitettu ja olimme perillä.

Seuraavana päivänä meillä oli kaksi näyttöstä, intialaisen nobelkirjailija Ra-

bindranath Tagoren mukaan nimetyssä, valtavassa Tagore Teatterissa, jonka saliin mahtuu 850 katsojaa. Meillä ei ollut matkassa omaa ääni- ja valokalustoa joten hiukan jännitimme miten esityksen valot ja äänet saadaan toimimaan niin että me ajamme ne itse esityksen aikana. Muutaman tunnin säätämisen jälkeen, juuri ennen yleisön sisään tuloa, saimme matkavalopöytämme ja äänet liitettyä teatterin järjestelmään. Ensimmäinen esitys oli koululaisille, kieltämättä puntti alkoi pikkaisen tuijasta kun näimme yleisömassan ennen näytöksen alkua, meitä odotti täysi sali lapsia. Koululaisten eläytyminen oli jotain ennen kokemattomaa, väliaplodeja, huudahduksia. Yleisön hurmioituminen tuntui kuin näyttämöllä olisi ollut joku isompikin tähti, suomalainen häkeltä tästä ennakkoimattomasta huomiosta. Iltaanäytöksessä yleisöä oli vähemmän, noin 300, ja reagoitinkin oli jo hillitympää. Seuraavana päivänä ajoimme takaisin Delhiin, tällä kertaa matka kesti "vain" kuusi tuntia.

Delhissä näimme päivittäin muiden festivaaliryhmien esityksiä ja tutustuimme kaupunkiin. Esitysten lisäksi ohjelmassa oli myös osallistuminen Intian UNIMAn organisoimaan seminaariin yhdessä paikallisten taiteilijoiden ja vierailijoiden kanssa, kävimme keskustelua nukketeatterin asemasta ja nukketeatteritaiteen tekemisestä maailman eri puolilla. Muut esiintyvät ryhmät festivaaleilla olivat Grupo Sobrevento Brasiliasta, Figurentheatre Vlinders & Co Belgiasta, La Puntual Espanjasta, Nina Theatre Italiasta, Scvincer Puppet

Theatre ja Flying Hands Puppet Theatre Turkista ja festivaaleja isännöivä The Ishara Puppet Theatre Trust. Festivaalin isäntä, kansainvälisen UNIMAn puheenjohtaja, Dadi Pudumjee on Hannun vanha tuttu Tukholman työskentelyn ajoilta. Tapasimme myös toisen Hannun vanhan työkalun, nykyään Katkatha Teatteria luotsaavan nukketeatteriohjaajan Anurupa Royn. Hän tekee erittäin arvokasta sosiaalityötä soveltaen ja hyödyntäen nukketeatteria slummilasten parissa.

Matkan viimeisenä päivänä meillä oli Delhissä kaksi näyttöstä, joista toinen oli aamuvierailu paikalliseen kouluun ja toinen oli iltanäytös festivaalileisille ulkoilmateatterissa India Habitat Centerissä. Iltanäytöksen jälkeen yleisö sai esittää kysymyksiä meille tekijöille ja tutustua nukkeihin. Heti esityksen jälkeen aloimme valmistautua yöllä lähtevään paluulentoon.

Etukäteen meitä hiukan varoiteltiin New Delhistä, mutta ennakkoluulot

Juliste kadulla.

osoittautuvat vääriksi, ihmiset olivat äärimmäisen ystävällisiä ja luotettavia, ruoka erinomaista ja vatsataudeiltakin vältyttiin. Ainoa miinus oli ilmansaasteet, jotka alkoivat jo tuntua ikävästi kurkussa matkan viimeisimpinä päivinä. Matkan antoi meille paljon, saimme uusia kontakteja intialaisista ja kansainvälisistä ryhmistä, tapasimme Suomen suurlähettilään ja erityisen vaikutuksen meihin teki Intian poikkeuksellisen rikas ruokakulttuuri. Ja mikä tärkeintä, tarjosimme korkealuokkaista suomalaista nukketeatteriosaamista yhdelle maailman suurimmista nukketeatterimaista ja olimme ensimmäinen suomalainen nukketeatteri, joka on vierailut 18:tä kertaa järjestetyillä festivaaleilla. Kokemustemme perusteella voimme lämpimästi suositella Intia vierailukohteeksi ja meiltä voi kysellä halutessaan kontakteja.

Teksti:

Hannu Räisä ja Antti Kempainen
Kuninkaallinen Nukketeatteri

Linkki: <https://www.isharapuppet.in/calender.html>

Teatterikaravaani

kurvaa lasten luo kydyssään laulavia eläimiä ja supervoimia

Maukka (Eeva Kurssi) ja Väykkä (Laura Kivimäki).
Kuva: Tomi Lähdesmäki

Kulttuuriyhdistys KoHon ja Laitakaupungin orkesterin yhteistyö huolehtii lastenkulttuurin saavuttavuudesta myös Etelä-Pohjanmaan maakunnan reuna-alueilla

- Idea Teatterikaravaaniin lähti itse asiassa vankkureista! Liettuassa eräs teatteritaiteen opettajani oli tehnyt opiskelijoidensa kanssa vankkuriteatteria 1990-luvulla. He kiersivät yhden kesän Liettuan maaseutua ja esiintyivät ihan oikeista hevosvankkureista. Vankkuriteatteriajatus on kiehtonut minua siitä lähtien ja olen halunnut toteuttaa sen jollain tapaa. Aivan hevosvankkureita meillä ei ole vielä, mutta karavaani kuitenkin! kertoo seinäjokisen Kulttuuriyhdistys KoHon puheenjohtaja **Laura Kivimäki**. Nyt syksyllä 2020 karavaani

onkin jo hyvässä vauhdissa vuonna 2019 alkaneella matkallaan.

Seinäjokisten Kulttuuriyhdistys KoHon ja Laitakaupungin orkesterin yhteisproduktio Teatterikaravaani sai vuosiksi 2020-2022 Suomen Kulttuurirahaston Etelä-Pohjanmaan rahaston kolmivuotisen kärkihankerahoituksen. Teatterikaravaani kiertää maakuntaa vuosittain vaihtuvilla eri ikäisille lapsille ja nuorille suunnatuilla musiikkiteatteriesityksillä. Tavoitteena on kiertää kolmessa vuodessa kaikki alueen kunnat ja tarjota laadukasta, ammattilaisvoimin toteutettua lastenteatteria erityisesti maakunnan reuna-alueilla, joilla kulttuuritarjonta on heikompaa.

- Kaikilla lapsilla asuinpaikasta huolimatta pitäisi olla samat mahdollisuudet kulttuurista saatavaan hyvinvointiin.

Maakunnan reuna-alueiden lapset ovat kuitenkin selvästi eriarvoisessa asemassa kulttuurin kokemisen suhteen. Kun matka teatteriin pitenee, kasvavat matkakulutkin. Jos rahoitus on pientä, tingitään helposti juuri kulttuurikasvatuksesta. Onkin paljon kätevämpää tuoda kourallinen näyttelijöitä lasten luo, kuin parisataa lasta teatteriin, Kivimäki summaa.

Teatterikaravaanin produktiot on suunniteltu nimenomaan kiertäviksi esityksiksi, jotka on helppo siirtää paikkaan kuin paikkaan. Lavasteet ja puvustus sopivat peräkärryyn, esitykset ovat puoliakustisia tai vaativat vain vähän äänentoistoa eikä erityinen valaistus ole juonen kannalta oleellista. Näytelmät kulkevat siis mukana oikeastaan minne tahansa, missä on muutama neliometri

esiintymislavaksi ja sen edessä tilaa yleisölle tarinaan uppoutumiseen ja esityksestä nauttimiseen.

Maukka ja Väykkä ensimmäisinä karavaanin kyytiin

Teatterikaravaanin ensimmäiseksi produktioksi valikoitui Timo Parvelan *Maukka ja Väykkä* -kirjasarjaan perustuva esitys, joka sovitettiin 3-7 -vuotiaille lapsille. Koiran ja kissan välisestä ystävydestä kertova *Maukka ja Väykkä* on täynnä leikkiä, suuria tunteita ja kiehtovia lauluja. Haaveileva ja taiteellinen *Maukka*, sekä käytännöllinen ja työteliäs *Väykkä* seikkailevat näytelmän aikana jalkapallon, suurten laulukilpailujen ja tanttimestän maailmoissa. Vaikka kissat ja koirat ovat niin kovin erilaisia, löytävät kaverukset aina lopulta arkeensa yhteisen sävelen, jota säestävät myös naapuruston Kana von Got sekä Anka Kvakström.

Maukkaa ja Väykkää esitettiin keväällä 2020 kahdessakymmenessä viidessä Etelä-Pohjanmaan päiväkodissa ja alakoulussa. Kaksikymmentä näistä esityksistä nähtiin nimenomaan maakunnan reuna-alueen kunnissa, joista on pitkä matka esimerkiksi Seinäjoelle teatterikatsomoon. Suurin osa Teatterikaravaanin esityksistä oli onneksi esitetty ennen maaliskuuta, kun koronapandemia alkoi koetella koko maailman tavoin myös kulttuurialaa ja vain muutama suunnitelma jouduttiin perumaan.

Teatterikaravaani on vahvasti kiinni nykypäivässä

- Teatterikaravaanin esitysten teemat valitaan ajankohtaisista lapsille ja nuorille läheisistä aiheista. Nuorten maailma muuttuu nopeasti ja on tärkeää, että esitys elää tässä hetkessä. Siksi teksteinä käytetään uusia, mutta kuitenkin tuttuja kotimaisia näytelmätekstejä. Tekstin valintaan vaikuttaa totta kai myös se, kuinka se on mahdollista sovittaa karavaanin kolmelle näyttelijälle, kertoo Teatterikaravaanissa ohjaajana ja dramaturgina toimiva **Tero Heinämäki**.

Näytelmissä kuultava musiikki on uutta ja työryhmän itse säveltämää. Teatterikaravaanissa Kulttuuriyhdistys KoHon lisäksi mukana olevan Laitakaupungin orkesterin ammattitaitoa käytetäänkin erityisesti esitysten äänimaailman suunnittelussa: orkesterin jäsenet säveltävät ja soittavat musiikin ja sitä kuullaan joko liveinä lavalla tai taustamusiikiksi äänitettynä.

- Yhteistyö Laitakaupungin orkesterin ja erityisesti Maukkaan ja Väykkään musiikin säveltäneen Sami Silénin kanssa on ollut todella hienoa ja toimivaa. On ollut antoisaa päästä miettimään musiikkidramaturgiaa ja vuorovaikutteisuutta lasten kanssa ihan alusta asti, Heinämäki kuvailee.

Karavaani jatkaa kulkuaan

Tällä hetkellä Teatterikaravaani valmisteleen tulevan kevään 2021 esityk-

siä. Silloin vuoron saa Paula Norosen suosittuihin lastenkirjoihin perustuva *Supermarsu*, joka on suunnattu hieman vanhemmille, 6-10 -vuotiaille lapsille. *Supermarsu* kertoo nuoresta tytöstä, Emiliasta, joka saa supervoimia marsun purtua häntä. Täysin samalla kaavalla kiertuetta ei voi toteuttaa kuin vuosi takaperin. Korona hankaloittaa vierailuja kouluilla, mutta onneksi kirjastot ovat osoittautuneet jo nyt hyväksi vaihtoehdoiksi esityspaikoiksi. Näytelmän työryhmä on kuitenkin edelleen sama, kuin *Maukassa ja Väykkässä*.

- Teatterikaravaanin myötä syntynyt uusi yhteistyö Laitakaupungin orkesterin kanssa on ollut niin sujuvaa, että sitä on ollut helppo jatkaa. Näin pienelle yhdistykselle kuin KoHo on, yhteistyö eri tahojen kanssa erityisen tärkeää, Kivimäki pohtii.

- Vuoden päästä haluamme valmistella jotain yläkoululaisille, jotta voisimme tarjota teatteria mahdollisimman isolle joukolle Etelä-Pohjanmaan lapsia ja nuoria. Eikä karavaanin ole tarkoitus pysähtyä vielä senkään jälkeen! Vaikka apuraha on annettu vain kolmivuotiseen hankkeeseen, toivomme Teatterikaravaanille jatkoa myös tulevaisuuteen. Muodossa tai toisessa, hevosvankkureilla tai ilman, Kivimäki päättää.

Teksti: Elina Sipilä

Kulttuuriyhdistys KoHo on seinäjokinen ammattiteatteriryhmä, joka on perustettu vuonna 2014 kehittämään paikallisten kulttuurialan ammattilaisten yhteistyötä ja työllisyyttä. Tekemisen pääpaino onkin paikallisissa aiheissa. Tällä hetkellä KoHon aktiivisia projekteja ovat lastenteatterihanke Teatterikaravaani, taidetta hoitolaitoksiin tuova Duo Ohoiva sekä rautatieaiheisia tarinoita ja muistoja Seinäjoen seudulta keräävä projekti Tuolta se tuloo.

Laitakaupungin orkesteri on Seinäjoella Taiteen edistämiskeskuksen vuotuisella toiminta-avustuksella toimiva rytmimusiikin ammattilaisorkesteri. Vuodesta 2011 toiminut yhtye operoi monipuolisesti eri rytmimusiikin tyylien parissa niin erilaisten konserttiproduktioiden, tanssin kuin teatterinkin kentällä. Teatterikaravaani sopii siis erittäin hyvin jatkoksi orkesterin repertuaariin.

Teatterikaravaanin Maukka ja Väykkä -työryhmä: Eeva Kurssi, Laura Kivimäki, Sami Silén, Tero Heinämäki ja Niina Hallila.
Kuva: Aili Viitanen

TALVISIRKUS VAUHTI

Suvilahden
Kattilahallissa
5.11.2020-10.1.2021

KEVÄÄLLÄ 2021

Tanssiteatteri Hurjaruuth
40 vuotta!

Naisklovnifestivaali
PUNAINEN HELMI
17.-20.2.2021

POIKA JA VARIS
uusintaensi-ilta maaliskuussa
koreografia Joonas Halonen

RUUTIA! Kansainvälinen
tanssifestivaali lapsille
ja nuorille 21.-29.4.2021

Lastenmusikaali Maaginen Kalevala valmistui koronan keskellä

Maaginen Kalevala - tarina suomalaisista supervoimista. "Kun vuoden alussa annoimme musikaalille tuon alaotsikon, emme arvanneet, miten monenlaisia supervoimia tässä ajassa tullaankin tarvitsemaan" pohtii KLAPS klassista lapsille ry:n taiteellinen johtaja Juulia Tapola kantaesityksen kynnyksellä.

Kevään ja kesän aikana libretisti ja ohjaaja **Juulia Tapola** sanoo uponneensa erikoiseen korona-ajan eristykseen, Kalevalan tarinoiden ja riittelyn suonsilmäkkeeseen, jossa teoksen libretto syntyi. Onneksi siitäkin suosta noustiin ja **Anna Noran** säveltämä Maaginen Kalevala sai kantaesityksensä Kanneltalossa perjantaina 20.11.2020. "Sovimme säveltäjä Anna Noran kanssa, että kirjoitan Kalevalan runoista kohtauksia, joita kutsuimme kupliksi, jotka sitten pulpahtivat kuin suon syvyysistä pintaan" kuvailee Tapola.

"Tekstiä ja musiikkia syntyi enemmän kuin yhden lastenopperan tarpeisiin. Kantaesityksessä on mukana kohtauskuplat Joukaisen ja Väinämöisen kilpalaulannasta, Aion muodonmuutoksesta, Hiidenhirven hiihdosta, Lemminkäisen pelastumisesta Tuonelan virrasta, Veneen luomisesta ja Antero Vipusen taitokasanoista sekä Pohjolan häistä" kertoo säveltäjä Anna Nora. "Saapa nähdä, kupliiko tämä koronasuo vielä täyspitkäksi oopperaksi asti", miettii libretisti Tapola.

Miten Kalevala valikoitui lastenopperan aiheeksi?

Kevään 2019 aikana oli mietinnässä monia suomalaisten lastenkirjailijoiden kirjoja ja kirjasarjoja. Periaattena KLAPS ry:ssä on, että sävelletään kotimaisten kirjailijoiden tarinoita. "Pallottelimme ideoita, mutta eräänä päivänä säveltäjä Anna Nora nosti esille viehtymyksensä Kalevalan tarinoin. Innostuin pienellä viiveellä" paljastaa Tapola. "Vaikka luulin olevani ihan jokseenkin tyydyttävä Kalevalan yleistuntija, humpsahdin omaan kuoppaani kun löysin Antero Vipusen Kalevalan sivuilta. Jotenkin se hahmo oli kai puuttunut lapsuuteni kuvitetusta kalevalasta? Vai oliko se tarina hypätty yli? Nimi oli tuttu vain siitä

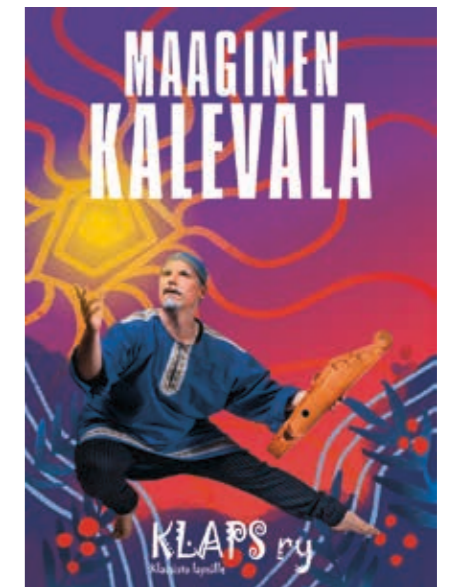
nippelittieto-kirjasta. Niin sitten kävi että veneen luomisesta ja Antero Vipusesta lähti teoksen teksti-kuplat kuplimaan ja muuttuivat pian Annan maagiseksi säveliksi" kuvailee teksi kirjoittanut Tapola musikaalin syntyvaiheita viime keväältä.

KLAPS ry:n erikoisosaamista on tehdä pienellä työryhmällä suuria musiikkiteatterielämyksiä. Kalevalan maailma avautuu musiikin, visualisoinnin ja toiminnan avulla eläväksi kokonaisuudeksi. "On ollut etuoikeus tutustua näihin Kalevalan suuriin hahmoihin, ja oppia tuntemaan heidät myös inhimillisyydessään kiinnostavina uusina ystävinä" sanoo säveltäjä Anna Nora. "Onko Kalevala lasten kirja? Ainakin se on salaperäinen reitti muinaisiin suomalaisiin juuriin ja ikaikäisiin tarinoin. Maagisen Kalevalan kerrostumat saavat auaa jokaiselle eri tavalla, on sitten kyse lapsesta tai aikuisesta" Anna Nora toteaa.

Visualisti **Pia Lasonen** on viritellyt kolmelle laulajalle 16 eri roolia kekseliäästi pienillä ja suuremmilla pukuvaihtoilla. Näissä monipuolisissa rooleissa taituroivat baritoni **Jouni Bäckström** ja sopraanot **Annami Hylkilä** sekä **Emilia Vesalainen-Pelläs**. Esityksessä on mukana myös lapsikuoro. Pianon (Anna Nora) lisäksi toiseksi soittimeksi esitykseen valikoitui itseoikeutusti maaginen konserttikantele, jota soittaa kantelista **Jenni Kaarina**.

"Syksyn harjoituksissa on ollut mahtava meininki. Näistä maailman tilanteista johtuen on harjoiteltu osittain uusilla tavoilla: on ollut etäopastusta ja videotervehdyksiä, paljon etäkokouksia, pieniä karanteenin tuomia peruutuksia, turvavälejä, tavaroiden desinfioimista ja maskien kanssa laulamista. Eli aivan perus meininkiä. Koreografi **Jenni Karjalainen** on luonut suomalaisuuden ytimeen osuvan vihtatanssin, jota voi vaikka kotonakin harjoitella omaksi ilokseen. Tuleekohan siitä korona-ajan uusi hittitanssi?" miettii Tapola.

Maaginen Kalevala kantaesitettiin marraskuun lopulla Kanneltalossa. "Olemme todella kiitollisia saadessamme tehdä yhteistyötä Kanneltalon kanssa. Tällaiselle pienelle, produktiokohtaisilla apurahoilla toimivalle yhdistykselle, on hieno mahdollisuus saada seistä suu-

Lastenmusikaali Maaginen Kalevala julistekuva.
Kuva: Tero Vihavainen, graafinen suunnittelu: Kristiina Saks

remmillä hartioilla. Näin taiteilijat voivat keskittyä esityksen valmistamiseen kun puitteet ovat kunnossa ja talon henkilökunta tukee ryhmän ponnisteluja kohti ensi-iltaa" kiittelee Tapola. Kanneltalon esitysten jälkeen, Maaginen Kalevala -musikaalin voi nähdä pääkaupunkiseudulla muutaman kerran ehkä jo keväällä 2021 ja syksyllä esitys lähtee kiertueelle vähän laajemmallekin Suomeen.

Lastenopperayhdistys KLAPS klassista lapsille ry on toiminut jo vuodesta 2012, ja on tuottanut neljä täysin alusta asti uutta lastenopperaa ja musikaalia lapsiyleisön riemuksi. Yhdistyksen perustajajäseniä ovat ohjaaja Juulia Tapola ja säveltäjä Anna Nora. Visualisti Pia Lasonen liittyi ryhmään vuoden 2019 aikana. Aiemmin ryhmä on voittanut Lastenteatterin ITU-palkinnon *Into parrakas vauva* -musikaalilla. Eri esitykset ovat vierailleet ympäri Suomen mm. Kirsi Kunnaksen runosatuun perustuva *Kani Koipeliinin kupperkeikat* -satuoppera esitettiin Ilmajoen Musiikkijuhlilla ja Savonlinnan Oopperajuhlilla. Edellinen tuotantomme oli Timo Parvelan kirjan pohjalta dramatisoitu lastenmusikaali *Maukka, Väykkä ja Karhu Murhinen*, joka pysyy myös KLAPS klassista lapsille ry:n ohjelmistossa ja toivottavasti viime kesältä peruuntuneet festivaali vierailut toteutuvat tulevaisuudessa.

Teksti: Juulia Tapola
KLAPS Klassista lapsille ry

Lisätietoja:
www.klaps.fi
www.kanneltalo.fi
Klaps ry taiteellinen johtaja
Juulia Tapola 050 587 8536
klapsry@gmail.com

PerformanceSirkuksen vuoden 2021 monipuolinen esitys- sekä työpajatarjonta lapsille ja nuorille

PerformanceSirkuksen esitys- ja työpajatarjonta on vuosien varrella kasvanut runsaaksi ja monipuoliseksi. Lapsille ja nuorille suunnattua tarjonnasta vuonna 2021 löytyy musiikkidraamaleikkejä, taidetyöpajoja sekä tilausesityksiä.

Vuoden 2021 ohjelmistossa olevat kolme musiikkidraamaleikkiä, Tervetuloa Hattulaan, Kylän ainoa kissa ja Suomen leijonan jäljillä, käsittelevät kaikki tärkeitä ja merkittäviä teemoja kuten kiusaaminen, erilaisuus ja suvaitsevaisuus. Musiikkidraamaleikeissä interaktiivisuus yleisön kanssa on tärkeässä osassa ja lapset pääsevät leikin ja laulun kautta mukaan ratkaisemaan pulmia, joita hahmot kohtaavat. PerformanceSirkuksen suosittu taidetyöpajat taas tarjoavat lapsille sekä nuorille mahdollisuuden uuden oppimiseen ja onnistumisen kokemuksiin kannustavassa ilmapiirissä. Tarjottavien työpajojen aihepiirinä ovat mm. laulun teko, varjonukketeatteri, nukketheateri, sirkus, musiikki, tanssi, sarjakuva, valo- ja elokuvaus ja sadutus. Työpajojen sisällössä otetaan lasten ja nuorten omat toiveet huomioon, jotta sisältö on heille mieluisaa ja innostavaa. Tilausesitysten joukosta löytyy vauhdikas Klovni Valtteri, jonka temput sujuvat välillä aivan miten sattuu sekä räiskyvä vanhanajan sirkustirehtööri Vasiljev Vitelloni.

PerformanceSirkus on tehnyt taidekasvatusta ja lapsille ja nuorille suunnattua ohjelmaa jo 24 vuoden ajan. Kyseisten vuosien ansiosta takataskuun on kertynyt monimuotoinen kokemus ja tieto-taito lasten ja nuorten kulttuurirytyön toteuttamisesta. Vuonna 2017 PerformanceSirkus toteutti päiväkotirunon ja päiväkoti Hertan kanssa yhteistyössä taidekasvatus- ja esitysyhteistyöhankkeen osana Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuoden virallista ohjelmaa.

Klovni Valtteri
Kuva: Heikki Leppävuori

PerformanceSirkus oli myös tekemässä taidekasvatuksellista ohjelmaa Euroopan kulttuuripääkaupunki Helsinki 2000- ja Euroopan kulttuuripääkaupunki Turku 2011- hankkeisiin. Assitej – den norske barne- og ungdomsteaterfestivalenissa Norjan Kristiansandissa PerformanceSirkus nähtiin vuonna 2006.

Vuodelle 2021 PerformanceSirkuksella on tavoitteena lisätä päiväkotikäisten ja peruskouluikäisten lasten ja nuorten tasavertaisia mahdollisuuksia harrastaa ja kokea taidetta. Tavoitteena on vahvistaa lasten ja nuorten osallisuutta, luovuutta, mielikuvitusta, ryhmäytymätaitoja, kulttuurikompetenssia sekä lisätä heidän tietoisuutta taiteesta, eri taidelajeista ja maailman kulttuuriperinnöstä.

Teksti: Roosa Isokääntä
PerformanceSirkuksen tuotantoassistentti

Vasiljev Vitelloni
Kuva: Kai Keränen

KATVE [blind spot]
Botanicum - futuristinen kuvitelma ihmiskasveista
Ensi-ilta 3.2.2021 Malmitalo, Helsinki

katve
info.katve@gmail.com

valokuva: Pasi Orrensalo

LOISKE ENSEMBLE
tuottaa aistielämyksiä vauvoista vanhuksiin!

LOISKE
ENSEMBLE

VAHVA JA HELLÄ tilattavissa hoivayhteisöjen, kulttuuritalojen tai seurakuntien pihalle, puistoon tai sisätiloihin.

osiristeatteri.fi/loiske loiske@osiristeatteri.fi

OSIRIS
TEATTERI

SUOMEN ASSITEJ YLPEÄNÄ ESITTELEE JÄSENTEATTERIT JA -JÄRJESTÖT:

AHAA Teatteri
www.ahaateatteri.com

Aurinkobaletti
www.aurinkobaletti.com

Company Portmanteau
www.luis-luis.com
www.miraravald.com

Turnéteater Flax
flaxflax.fi

Helsingin Kaupunginteatteri
www.hkt.fi

HIT Helsinki
www.hithelsinki.com

Hämeen kuninkaallinen nukketeatteri
www.kuninkaallinenteatteri.fi

KLAPS Klassista lapsille ry
www.klaps.fi

Katve [blind spot]
www.katveblindspot.kuvat.fi

Kiertävä Lastenteatteri Kurnuttava Sammakko
www.kurnuttavasammakko.fi

Kulttuuriyhdistys KoHo
www.kulttuurikoho.fi

Kuroa kollektiivi
rikotaanhiljaisuus.art/kuroakollektiivi

Kuusankosken Teatteri
www.kuusankoskenteatteri.fi

Lahden Kaupunginteatteri
www.lahdenkaupunginteatteri.fi

Lasten Kulttuurikeskus Aurora
www.espo.fi/pikkuaurora

Lasten taidefestivaali Hippalot
www.hippalot.net

Lilla Villanin ystävät ry. / Lilla Villans vänner rf.
www.lillavillan.fi

Linnateatteri
www.linnateatteri.fi

LumparLab Teaterförening r.f.
www.lumparlab.ax

Maria Baric Company
www.mariabaric.com

Musiikkiteatteri Kapsäkki
www.kapsakki.fi

Nukketeatteri Akseli Klonk
www.akseliklonk.fi

Nukketeatteri Reaktori
www.nukkereaktori.com

Nukketeatteri SAMPO
www.nukketeatterisampo.fi

Nukketeatteri Sytkyt
www.sytkyt.fi

OSIRIS Teatteri ja Loiske Ensemble
www.osiristeatteri.fi
www.osiristeatteri.fi/loiske/

PerformanceSirkus
www.performancesirkus.com

Q-teatteri/Nuorten teatteri
www.q-teatteri.fi

Riihimäen Nuorisoteatteri
www.riihimaennuorisoteatteri.fi

Suomen Kansallisooppera ja baletti
www.oopperabaletti.fi

Suomen Kansallisteatteri, Teatterikasvatus
www.kansallisteatteri.fi

Suomen Kiertueteatteri
www.kiertueteatteri.fi

Svenska Teatern
www.svenskateatern.fi

**Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu/
Tanssi- ja teatteripedagogiikan laitos**
www.uniarts.fi

Tanssiteatteri Auraco
www.auraco.fi

Tanssiteatteri Glims & Gloms
www.glimsgloms.com

Tanssiteatteri Hurjaruuth
www.hurjaruuth.fi

Tanssiteatteri MINIMI
www.minimi.fi

Tanssiteatteri RAATIKKO
www.raatikko.fi

Teater GEIST
www.kolumbus.fi/geist

Teatteri Hevosenkenkä
www.hevosenkenka.fi

Teatteri ILMI Ö.
www.teatteri-ilmio.com

Teatteri MUKAMAS
www.teatterimukamas.com

Teatteri ROLLO
www.rollo.fi

Teatteri Taiga-Matto
www.taigamatto.com

Teatteri Taimine
www.taimine.fi

Teatteri Tuike
www.teatterituike.fi

Timotei Teatteri
www.timoteiteatteri.fi

Totem-Teatteri
www.totemteatteri.com

Työväen Näyttämöiden Liitto r.y. (TNL)
www.tnl.fi

Unga Scenkompaniet
www.ungascenkompaniet.fi

Unga Teatern
www.ungateatern.com

Vauva- ja taaperoteatteri AEIOU
www.aeiou.si

